

Къырал жумушлар

Александр Новак бла Казбек Коков Элбрусда жангы амбулаторияны ачылыуна къатышкандыла

Россей Федерацияны Правительствоусуну Председателини орунбасары Александр Новак къырал жумуш бла Къабарты-Малкыры жокълаганды. Къырал-ни Башчысы Казбек Коков бла бирге ол къыралда бек бийикде органлан багыуны мекемни – Элбрусда амбулаторияны – ачылыууну къуаныш кытышканды. Мында дагыда Президентни газ бла жокош халда жалчытууну социал программасына кере мекемни газга къошуу жумуш да тамамланганды.

«Саулуудан багъалы зат жокуду адамны жашауунда. Аны себепли къыралыбызда болып объектлени ишленгенлерине, мекемлага газ тартылганына къуаныш кылаймыз», – деп чертеген Александр Новак. Ол бу иш къыралны Президентни Владимир Путинни башламчылыгынан толтуруу мурат бла «Саулык» миллет проектни чеклеринде бардырылганын эсгертип, мекемни къурулушуну къатышканына барысына да ырызлыгъын билдиргенди, анда ишлериндеге бла бу тиреде жашагъанлагъа саулык эмда монгулк тежегенди.

Амбулатория Элбрус району ара район болынасыны бөлүмю. Анда Элбрусда, Тегенеклидо, Терс-Къолда, Байдалары элде жашагъанла – битеу да 5640 адам – терк да, тынгыла да медицина болушук алырга болушукдула. Бир сменге уа мында 92 адамга къарагъа он барды. Багыу эмда башка жумушла бла желгенени 7 врач эмда 15 да орта ишчи жалчытадыла.

Амбулаторияга кеслерине чыл тошурган тау лыжачыла бла снубордисте да тошунчоделе. Битимлене, буктуларындан аурганла уа мында жаш башыдан башлап кюз артына дерн турдыла кеслерине бакъдырып.

Жангы багыу мекемни эски, 1936 жылда ишленген, мекемни орнуна оюендиле. Ол 580 квадрат метри тутарды. Анда саусула кючтү турчуна отула, кеслерин ачытканлагъа къараган кабинет, педиатрлагъа, терапевте, башка врачлагъа эмда жаш

Республиканы социал-экономика айныууна энчи эс бурулганды

РФ-ни Правительствоусуну Председателини орунбасары Александр Новак бла Къырал-ни Башчысы Казбек Коков эки жанлы тобешуно чеклеринде республиканы социал-экономика айныууну, келик заманга плананы да оюендиле.

Къабарты-Малкырыны Башчысы вице-премьерге Россейни Президентини башламчылыгы бар болган миллет проектлени бардырылуларыны оюенден халарлагъанды. Ала региондалы экономикаларына магъаналы «прорывной» беш проект бла байламны ише энчи эс бурганды: Тырынууду хайырлы магъаданла чыкырган жерде аланы къазынуу жангыртугъа, «Чегем-Агро» ачык жерде кетет ёсдорюу теплица комплексни къурулушуну, IT-парк, Нальчикде жангы микрорайонаны къуругъа, «Элбрус» битусеознулу курортну айнытууга.

Бюджетте тошген файдаланы ёсуолери экономика тирликин оюендиле – былтыр бла тенгесомду, аладан 22,2 миллиард сом бюджеттен тышында инвестицияла. 800-ден аслам ишчи жерле къуарылгандыла.

Республикада башка уллу проектле да бардырылдыла. Алай жерде ёсдорюу теплица комплексни къурулушуну, IT-парк, Нальчикде жангы микрорайонаны къуругъа, «Элбрус» битусеознулу курортну айнытууга.

«Чегем-Агро» комплексни иши бла шагъырейленгендиле

Къабарты-Малкыра Республикага жолочулугуну ахырында РФ-ни Правительствоусуну Председателини орунбасары Александр Новак энчи бир «прорывной» проектни маданыны – «Чегем-Агро» жайылган жерде ёсдорюу кетелени теплица комплексни жокошлаганды.

Комплексни биринчи тизгинин былтыр июнда ачкандыла. Бюджетте ол 37 гектардан артык жерни алады. Тахта кетелени биринчи тирлиги да жайылганды. Ол 1157 тонна болганды. Ол мюлк предпрятианы продукцияны къыралны ара регионларына жибериле.

Экинчи тизгини 63 гектар чаклы кентлиги жеринде уастанода орнатылды. Бусгагъа теплица иеликни сортировочно-распределительный арасыны къурулуш ахырына жете турды, ол фасовка-калিবровка ысла эмда суукълукну саклагъан камерала бла жалчытылынырыкъды. Мында теплица комплекске неда району энчи иели молклеринде чыгарылганды.

Хазыр продукция сакъланырыкъды, айрылыкды, орунлага жыйылыкды эм тышына жиберилдикди.

Къурулуш ишле тындырылып бошталганынан сора, Чегемдеги теплица комплекс толу кючю бла ишлеп башларыкъа эмда бадъырладан бла башка кетелден жылга 24 миң тоннадан артык чыгарылыкъды. Компания 1200 ишчи жер болууга тийишдикди, бюджектоде мында 600-ге жуук адам урунды.

Теплица комплекс кесини ызында Шимал Кавказда бек уллу болушук эмда республикада кетет ёсдорюу, жарашыруу бөлүмю айныуна себептик этердик, – деп белгилегенди регионуну Башчысы.

Фестиваль дуняны 190 къыралдан эмда Россейни битеу регионлардан жаш адамны жыйганды. Къабарты-Малкырдан ары 64 адам барганды. Аланы араларында энчи аскер операцияга къатышканы, студент, врачла, экологла, грант конкурсулада хорлагъана, алиме, спортчула, волонтерла да бардыла. Хар Россейни регион бир нечтен тыш къыралны делегация ючюн жууалды. Къабарты-Малкыра Иемен Республикадан, Сауд Аравиядан, Сомалиден, Мавританиядан къошканыны жумушларына къарады.

Фестиваль 6 мартта къууаччы халда жабылыкды.

Алгышпау

«Шуёхлукъ жүрютюу жаны бла сынау жыйышдырып къайтырыкларына ишексизме»

Сониде Жаш Телюно битеудуния фестивали барды. Ол Россейни Президентни Владимир Путинни башламчылыгы бла къуарылганды. Аны ишине Къабарты-Малкырында жаш адамларыны къуууу кытышды. Къырал-ни Башчысы Казбек Коков бизни жашларыбызны бла къызыларыбызны алгышпаулагъанды эмда алага жетишилме бла бирге не къадар кеп билли алып къайтылары тежегенди.

«Бу ишине битеудуния аскер операцияда борчуларын толтура жан берген кезинде, аны юйорун жашуу журте бла жалчытуу эркинликни сакълауга бурулуш.

«Экюз эм къарар адамлары болмагъан сабилеги социал болушукну къошакъ

толмазлыкларына шагъатлык этеди. Фестиваль дуняны 188 къыралларыны келечерини бирге жыйганды, бизни кеп миллетти демениги къыралыбызны жер-жерлеринде а анга 20 миң жаш адам къатышды. Ол а нени кертютеди: халкъла аралы халла башка бир къырал кесини айтынан этдирге керешимген мурдара къуарылдыла. Президентибиз алай болууга кереклисини оюенден кеп кере айткан эди да, энди ол жаш телюноз жашарык кертти дуния алашканды, – дегенди республиканы оюучу.

Къабарты-Малкырдан фестивалдагы 64 адам барганды. «Ала барысы да фахмулу эмда гирчи жашла бла къызладыла. Аланы насиплары тутканды бу тарых магъаналы ише къатыштырды. Ала республиканы атын махтау бла айтдырыкларына, кеп зат билли къайтырыкларына, Россейни торло-торло регионларыны, башка къыралны да жаш адамлары бла таншыуу эмда шуёх болуу жамы бла жашау эмда аламан сынау жыйышдырыкларына ишексизме. Ахшы жолау» – деп насыйхат этгенди Казбек Коков.

Парламент

Къайгъырыулукъ сезилурча

Къырал-ни Парламентини президиумуну жыйылыууда депутата «Къырал-де экюз эм къарар адамлары болмагъан сабилеги социал болушукну къошакъ гарантияларыны оюенден» республиканы законун б-чы статьясына тозутилени оюендиле. Ала Къырал-ни Парламентини таматасы Татьяна Егорованы башламчылыгы бла жарашдырылганды.

«Экюз эм къарар адамлары болмагъан сабилеги социал болушукну къошакъ аны юйдеги жангы юйор къурамагъан кезиуде, жашуу журт берилди – социал найм халда. Аны нызман Къырал-ни Правительствоусу тохташдырганды.

«Экюз эм къарар адамлары болмагъан сабилеги социал болушукну къошакъ

аны юйдеги жангы юйор къурамагъан кезиуде, жашуу журт берилди – социал найм халда. Аны нызман Къырал-ни Правительствоусу тохташдырганды.

«Экюз эм къарар адамлары болмагъан сабилеги социал болушукну къошакъ

аны юйдеги жангы юйор къурамагъан кезиуде, жашуу журт берилди – социал найм халда. Аны нызман Къырал-ни Правительствоусу тохташдырганды.

«Экюз эм къарар адамлары болмагъан сабилеги социал болушукну къошакъ

гарантияларыны оюенден» федерал законда бу къауумга киргенле 18 жыл толгандан сора жашуу журта бла жалчытылыгына кереклиси жазылды. Алай инсан ауушса, ол къыралдан мекем берилгенени тизмесинден кетерилип кылады.

Тозутилге кере уа, Украинада, Донецк Халкъ Республикада, Луганск Халкъ Республикада, Херсон эм Запорожье областыда бардырылган энчи аскер операцияны кезиуде бу къууумга кирген адам, жарала алып, неда ауру табыу асыны, белгисиз тас болган инсансны судно оную бла жан бергени тохташдырыла,

дыла. Бу мадарла экюзелени къауумуна кирген инсанлагъа аскерчи борчуларын толтуруу кезиуде юйорини ючюн къырал къайгыртыгъын севзеге онг берилдикди.

Татьяна Егорова айтканыча, законпроект РФ-ни Кырал Президиумда эм Федерация Совете ал тинтиуде аны сейр улуу болганды, келле тозоге сангъандыла. Алай аны бла бирге РФ-ни субъектлери башлай болушук кеслери тохташдырырга эркин болганды да белгиленди. Аны себепли биз республиканы закон жа

Законпроект сейрлери бла республикага берилгенди. Ала этген эсертиуде бла тозутилге оюенди, ол Парламентини кезиуде жыйылыууда тинтилдикди.

Президиумда депутатла федерал законланы проектлени оюендиле, къыралны субъектлериинден закондателый башламчылыкка къаралганды. Алада сатыу-алуу жаны бла къырал политика, жаш телю политика, акылбалык болмагъанлагъа энергетиклени сатууга чекле салынуу юслеринден барды сёз.

Къырал-ни Парламентини пресс-службасы.

Тобешуу

Насыйхат сёзле эмда тежеуле

Къырал-ни Башчысы Казбек Коков республиканы жаш телюно ишлери жаны бла министри Азамат Ловов бла тобешуенди.

Ушакъны кезиуде сёз Къабарты-Малкырыны келечерини жаш телюно бу кюнде Сониде «Сирус» федерал тиреде бар турган битеудуния фестивалына къатышууну оюенден барганды. Казбек Коков аны халкъла аралы магъанасы болган уллу тарых ише санагъанды эмда жаш

адамлагъа жангы шуёхла табарга, араларында байламчыла къуарганы аламан отла ачканын чертип айтканды.

«Соцсетледе фестивалыны баруу халына къарайма да, жаш адамла бир бирлери бла оююл ушакъ этгенлерин, оюмларын, билгенлерин, сагышларын да ачык айтканын, айтхай да, бир бирни саугъалагъанларын да кереме. Аламан хал – жорук белгиле. Бир бирге отурулу кёздэн къаруу сөзледи. Фестиваль кеп жыллагъа созулукъ шуёхлукъ эмда биринги жаш тёлу провектеге жол ачырганына ишексизме», – дегенди Къабарты-Малкырыны Башчысы.

Ол Сирусха төбегерген министрликтеги жаш телюно ишлери башчысына ушулукъларды бурорганды. Бек башы уа – тууган Къабарты-Малкыры бла Россейни атларын иги бла айтдырып къайтырыларын оюенгин билдиргенди.

Фестиваль дуняны 190 къыралдан эмда Россейни битеу

3бет

Жаникаланы Эльдар Ингушетияны правительствоусуну чакъырууу бла ол республикага барып, анда ингуш халкъ тууган жеринден зор бла кёноролгенини 80-жылыгына аталган бушуулу митинге, «Эгерини поведи» деген сахна оюунга да къатышканды. Жарчыны ол жолочулугуна юсюенден ушагыбыз да.

«Жыргъа кёз жашларын тыялмай тынгылагъандыла»

Оюм

Дуняны торлендирген эки жыл

4бет

Жарсыу

«Жарык эсертиудерибиз сакъланганлай турлукудула»

Къырал-ни Башчысы Казбек Коков Огъары Жемтала энчи администрациясы таматасы Занкишыланы Эльбек жашуудан замансыз кетгени бла байламлы аны анысына, жуукъ-ахлуларына къайгы сёз бергенди.

«Кесини жаш жыл са-

нына да къарамаганлай, 31 жыллыкъ Казбек Кожуев – спортда, жамаут жашууда, ишинде, андан сора да, тенгилерини бла биргесине ишлегенлени араларында аны тишиши сыйы-намысы жорюгенди.

Казбекни анысына, битеу жуукъ-ахлуларына жорюгенди. Жарык кыйгъа сёз берме. Аны оюенден жарык эсертиудерибиз сакъланганлай турлукудула», – деп айттыла Казбек Коковну бушуу сөзюнде.

Документке

Тамата төлөгө болушлукъга битеуреспубликалы
субботникни бардырыну юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы
Правительствосуну
БЕГИМИ

2024 жыл 27 февраль Нальчик шахар №435-ПП

1941-1945 жыллада Улуу Ата журт урушуну инвалидлерини бла ол къазуатха къатышканында эмда өлген аскерчилени юй бийчелерини, 1941-1945 жыллада Улуу Ата журт урушха къатышканы ветеранлагъа саналгъан 1995 жылда 12 январьда чыгарылгъан «Ветеранланы юсюнден» 5-ФЗ номерли Федерал законун 2-чи статьясыны 1-чи пунктуну 4-юю подпунктунда белгиленген адамланы санындан инсанланы, дагъыда концлагерьдеде, геттолада, Экинчи дуня урушуну заманында фашистле эм аланы союзниклери къурагъан башха кич бла туруп жиберил турган жерлеринде ол кезиуде акъылбалыкъ болмагъанлай жесирлик сынагъан инсанланы социал болумларын игилендирид, алагъа къошакъ социал болушлукъ тапдыр муратда Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу беги эвдид:

казначействону органлары юлешген файдалары) 961 1 17 052020 02 0000 180 код бла («Россей Федерацияны субъектлерини бюджеттерини налогла болмагъан башха файдалары») өтдиорюрге.

4. Къабарты-Малкъар Республиканы Уруну эмда социал къорулува министрствосуну, Къабарты-Малкъар Республиканы Финансла министрствосуну субботникни фондунда өтдиорюрген аханы 1941-1945 жыллада Улуу Ата журт урушда Хорлам кюннге жыл сайын төлеуени этерге:

болжалсыз халда Къабарты-Малкъар Республикада жашагъан 1941-1945 жыллада Улуу Ата журт урушха къатышканы ветеранлагъа саналгъан 1995 жылда 12 январьда чыгарылгъан «Ветеранланы юсюнден» 5-ФЗ номерли Федерал законун 2-чи статьясыны 1-чи пунктуну 4-юю подпунктунда белгиленген адамланы санындан инсанлагъа, дагъыда концлагерьдеде, геттолада, Экинчи дуня урушуну заманында фашистле эм аланы союзниклери къурагъан башха кич бла туруп жиберил турган жерлеринде ол кезиуде акъылбалыкъ болмагъанлай жесирлик сынагъан инсанлагъа 5,0 минг сом өлчемде;

болжалсыз халда Къабарты-Малкъар Республикада жашагъан 1941-1945 жыллада Улуу Ата журт урушха къатышканы ветеранлагъа саналгъан 1995 жылда 12 январьда чыгарылгъан «Ветеранланы юсюнден» 5-ФЗ номерли Федерал законун 2-чи статьясыны 1-чи пунктуну 4-юю подпунктунда белгиленген адамланы санындан инсанлагъа, дагъыда концлагерьдеде, геттолада, Экинчи дуня урушуну заманында фашистле эм аланы союзниклери къурагъан башха кич бла туруп жиберил турган жерлеринде ол кезиуде акъылбалыкъ болмагъанлай жесирлик сынагъан инсанлагъа 5,0 минг сом өлчемде;

5. Къабарты-Малкъар Республиканы Маданият министрствосуну тамата төлөгө болушлукъ этер муратда къурагъан субботник къалай бардырыгъаны эмда аны эсеплерини юсюнден республикалы басма органлада билдирилип турунуу жалчтыргъа.

6. Бу бегимини толтурулгъанына къарануу Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели орунбасары М.Б. Хубиевни боюнана салыргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы
Правительствосуну Председатели

МУСУКЛАНЫ А.

Эришюу

Фахмулунаны
ачыкълай

Кенжени Маданият юйюнде поэзияны миллет культураны жаш төлю халкъла аралы эришюулерини VIII-чи Шимал-Кавказ регион «Берег дружны - КБР» деген фестивалы өткенди. Поэзия бла кичормечилени «Берега дружны» халкъла аралы фестиваль-конкурс аны къурагъан Леонид Юрьевич Северни эсгериге алагъанды.

Аны баш магъананы мунерли, фахмулу жаш авторланы ачыкълау, миллет культураны, адабиятны саклау, къарындаш

Ахматланы Мадина

болгъандыла, ол санда Пётр Хатев, Османлы Хайса, Тариса Маремкулова эм Римада Шогенцова. Алчылары араларында Сарбашланы Малика, Дамир Шогенцову, Ахматланы Мадина, Шахманлы Назили эм башхала болгъандыла.

Бу жол бла бу иш, белгиленибизча, сегизинчи кере бардырылды. Аны къурагъанлай Алий Шогенцову алы жандуурукъ фонд эм аны таматасы Леонид Шогенцову, Къабарты-Малкъарны Жамауат палатасы эм аны председатели Хазретали Бердову, Искусстволаны усталарыны эмда жазычуларыны халкъла аралы союзуу.

Мында дагъыда бир затха эс бурулды. Бу эришюуде хорлап-зыландан сегизинчи айырыл, Максим Горький аты адабият институту кичормечилерини белюмюне жиберилди. Быйыл ала къабарты эм черкес жашла бла къызла болукъдула. Экинчи жыл а алчыла болгъан къарачай-малкъар жаш адамыла вуну бу белюмюне барлыкдыла.

Фестивалыны ахырында жюри хорлап-анлагъа тийшли саугъаларын бергенди. Бу ишни бардыргъан, аны продюсери ЮНЕСКО-ну келечиси, жаш төлюна на-сийахчы Розетта Марышева ишни тап бардырылганы ючюн көп ариу сөзле, алгъышла айткъанды.

ЛЕЙЛУН улу Х.

Жууаплылыкъ

Төлеуени — болжалдан кеч къалмай

Къабарты-Малкъарда быйыл хайырагъан электорок ючюн организациалы «Россети Северный Кавказ» биригиуде 575 миллион сом төленгенди. Ол а 77 процентди. Быйыр бу заман бла тенгеш-диргенде уа, болжалдан кеч къалмай төлеуени сана 10 процентди кибейгенди, деп билдиргенди «Кабалкэжнерго-Биригиуда» бирге-спублжасиндан.

Болсада биригуени алыкъа электорок ючюн 2,4 миллиард сом берилкерди барды. Аны асламысы жашуа журт-коммунан молк предпрититиллагъа жетеди. Аны бла байламлы жаш башланганы суду органлагъа 88,3 миллион сомгъа 67 дау къагъат берилгенди. Алай бла бю-гонлюкде 18,6 миллион сомгъа 41 дау иш къыбыл этилгенди.

Ток бла жалчтычтан биригиу жамауатха төлеуенин судде жетдирмей, заманында

биррге чакъырады, бир-бирлини улуу келюлкерлерни ючюн биригиуню ишине чырмау салынгангын, ол санда ток бла тынгыла жалчтыч онг болмагъанын да эсертгенди.

РОССИЙНИ
ПРЕЗИДЕНТИНИ
АЙЫРЫУ
2024 жыл 15-17 март
ЦИК.РФ

15-17 марта 2024
ВЫБОРЫ ПРЕЗИДЕНТА РОССИИ
РОССИЯ
ПУТИН
2024
НАШЕГО
ПРЕЗИДЕНТА
РОССИЙНИ
ПРЕЗИДЕНТИНИ
АЙЫРЫУ
2024 жыл 15-17 март
ЦИК.РФ

Жашуа этерге боллукъ ахчаны эм аз өлчемин эмда урунуу ючюн төленген хақыны
эм азын айгъа 35 минг сомгъа дер кетюрлюкбюз

Билим берюнуу бла медицинаны хақысыз этюнуу бла аланы бийик кечестолууларын жалчтырыкъбыз.
ЖКХ ючюн төлеуени юйорню файдалыгъындан 10 процентден көп болмазча керекликби.
Инсанланы усталыкъларына кере ише тохта-шуларын, сегиз сагъатлы иши кюнню эмда толу отпусканы жалчтырыкъбыз.
Багъаланы тохтаусыз өсюрлерини тырмакъбыз. Биринчи изленген кереклеге бла дарманлагъа багъваланы тохташдырыкъбыз.
Пенсиия реформаны көтерликби. Пенсиягъа чыгъынуу окулму эмда тюз нызамын жагъыдан кыйтарыкъбыз.
Жашуа журтла бла барыгъызы да жалчы-

тырыкъбыз. Көп фатарлы юйелни тынгылы ремонтлары ючюн къырал жууалы боллукъду.
Тишируулагъа бла сабийлеге сыйыргъан га-рантиларын эм ыгъоталарын кыйтарыкъбыз.
«Халкъ – властыны башламчысы!» деген жорукъну тутарыкъбыз. Ачыкъ, демократиялы айырыулары болдурулукъбуз. Властыны жагъы-рууну жалчтырыкъбыз.
Басынчакълау, къужурулукъну, адвезисилны пропагандалаууну къурутурукъбуз. Инсанланы огурусуз эм эрикдирген реклама солту-рукъбуз.
Бийик технологияланы мурдорунда жагъ-гы индустриализацияны өтдиорюкбюз, Россейини дуня алычысына даражасын

жагъыдан тохташдырыкъбыз.
Олигархла сыйыргъан табиийгайт байлыкъланы бла стратегиялы белюмлени халкъны нелигине кыйтарыкъбыз.
Тюз налог системаны къуарыкъбыз. Къолай-сызланы аладан эркин этерикбиз эмда байланы көбюрөк төлерге борчларкъбыз.
Тин эм патриот юйретюнуу, орус дуняны эмда көп миллетли маданиятыбызны къорулау-уну къыралны борчу болучра этерикбиз.
Россейини адамыны азылыу эмда жарлыкъл тохташтырыкъбыз. Адамла тамбагыры конгье ышануулу къуарыкъбыз.
Ол борчула анын биз КПРФ-ни ХОРЛАМНЫ ПРОГРАММАСЫН толтурулукъбуз!

ЛДНР программасын къалай толтурулукъбуз?
Къырал властыны къауумун толрендирюу умутубуз барды, анда регионлагъа эни магъана берилликди. Къыралны правительствосунда регионаны аймак-уу министрствосуну болурга тиийшлиди. Халкъны санау бла байламлы министрствону да къурамай жарарыкъ тойлоуду. Аны баш борчу халкъны саны-ны азан барыууну сылтауларын тинтуу эмда керекли мадарла этюу болурга керекди.
Миграция бла байламлы министрствону боюнана уа Россагъа тышандан келгенге бла байламлы жу-мушла салынырыкъдыла. Анга мигрантла зомла-рыбыны бла адет-төрелерибизни бузгъан кезуилеге эни эс бурурга тошерикди.
Биз къулулукъуладан аланы боюнларына сал-лынган борчлары бла бурдукъланы къалай тол-тургъанларын ботюн кылау суварыкъбыз. Алыкъа Президентини буркушларын толтурууу бла байламлы беш къагъат чакъырасыны жыйышдырганбыз. Къулулукъла ишлерин бардырлай эселе, аланы алышандырдыргъа, ишлерине жууалы кезден къа-рагъандалы, аладан эс билгиленили салырга керекди.
Программалы инсанларыны окулмарын эсте

алыу бла жарашдырылганы себелли аны бизни бла бирге толтурурга сойгенненни бирге ишлерге чакъырабыз. Кесибиз жашарыкъ къыралыбызны айыруун кеси къолубузга алайыкъ.
Программаларда кърпозюклен окулмарыбызны бир кесегин бизни Къырал Думада фракцияны законлагъа кийириге деп кърпозюторюкю, ала регионаны законла жарашдырууну жыйылыла-рында оюзюкюрча да этиликди. Проектлени башха кесегин а биз бирге партияны неда тышанда тохта-ен ачыгъа толтурулукъбуз. 2030 жылда уа бу ишбизни эсеплерин чыгарырыкъбыз.
Баш магъана неге берилеуи?
Программаларда регионла кеселери кеслерин жалчыгъаларына болурга керекдиле деп, алай тохташдыргъанбыз. Кеселери кеслерин жалчыгъа болуу ол неди? Биринчиден, регионаны адамланы бек керекли жумушларын тамамларга (школлагъа, болницаларга, иш бла жалчыгъугъа) ахчалары болурга керекди. Бюджетде ача болмаса, не акъ-ылы башчыны да болушурга къолундан келлик тойлоуду.
Экинчиден, айныр ючюн да ача керекди. Алыкъа уа федерал ача бла кечинген регионла бир-бир

проектлеге къатышалмайдыла, халкъгъа тийишли-сича болушурга, башха жумушланы толтурурга да аланы онглары болмай къалады. Алты жылы ичинде биз регионланы къолайлыкъларында бол-гъан башхалыкъны къасортырга керекбиз.
Россейде произовство ючюлени бла халкъны жер-жерлеге орнатуу тенг халда бардырылмагъаны эрттенднелген төредди. 2024 жылгъа биз регионланы айнуларында улуу башхалыкъ болгъан болумда жеткенбиз. Тенгтик болмайгъан жашуу къолайлыкъ бла чекленит къалмайды, иш халкъда да берди башхалыкъ. Узакъ Кюнчыгъышы бла Арктиканы тириверени санамасакъ, экономикалары къарысуз регионлада ботюн къолайсызла жашайдыла.
Биз федерал эмда регион властыны бюджетле аралы халларын толрендирюу жанытыбыз. На-лолладан жыйылган ача жер-жерледе көбюрөк къалырга керекди деп, алай къарайбыз. Ол санда инсаны файдасына салынган налог анга иш бери-учюсо эсепте тошген жерге угъай, адамы ишлеген жеринде төленирге керекди. Регионла инсанларыны алларында борчларын толтуруу, просибиланы төлер, болницалары, школаны эки башха мекемланы тап халда тутар, башха жумушланы да толтуруу ючюн, биз регионлагъа ахчаларын кыйтарыгъа керекбиз.

«РФ-ни президентини сайыруу юсюнден» 2003 жылы 10 январьда чыгарылгъан 19-ФЗ номерли федерал законун 53-юю статьясы 1-чи пунктуна тийишликтеде халкъсыз басмалардан.

Махти 1949 жылда 1 мартта Казанстанда Алма-Ата областыда Каскелен районда ГЭС-В аты полюскада тууганды. Жашуу турмушу бөлүк көпөлөгө келип болуу Ата журт урушда да тири кытышкан Чипланы ююрюю, миллибия Ата журтка кыйтханды. Кичибалыкка тохтаганды.

Махти бөлүк эгерде эди: «Бам, 12-13 жылкы заманым болуп эди. Адам, Абдулпаланы Махматуны кызы Халимат, бир да аламат бою эчтүү эди. Ингир сайын Кичибалыкка атам тебегине жыйчылуу эдиле тенге, жууктук, кесибини тукундундун Мухаммат, Глаз Боташпаны Мухаммат, Башпаланы Шамшодин, башкала да. Шамшодини атасы Башпаланы Амир көп зат биле эди. Шамжураланы Саид андан бир кызуу зат жазып алганды. Ма ала жыйшып, мен да ол аламат кыртпаны чачкы-көлчөпү болуп, жырына, таурухорлана тынгылганды... Ол заманда, кыртпаны ушактарына тынгылды: «Тау адетте көр», «Еден адетте көр», «Тау адетте көр». «Тау адетте болуу», «Тау адетте болуу», «Тау адетте болуу» - деп айтканын эске эчтүү турганам. Ол жылда мен, көк этенним да билмей, алкөп жерге жюргөн айттууланы бир дөфтөргө жаса табирейим - бек биринчи, чам кыртпаны сөзүм, адетте жерде... Ма ала башланганды аны халкы чыгармачылыкка жолу.

Эсе тутуу
Бу кюнде махтар халкыны апамат улалырдын бери, Кыргызды Чиркени илмуусу сыйлы кулулгучусу Журтубайлы Чипланы болма. Махти туурасын 75 жыл болды. Ол нени да төрөнд тинтен апамат али, жашуун халкыбызгы тарых ызы сакалырга жоралган этнограф, жылыла ба, эрин-өлкө, тин хазнабазын жыйган, көп билген фольклорчу, кызуу эди.

байланы Махтини бу кытабы уа эрте замандада жашаган уруспаны бля кыпчакчылары тарыхтун эм маданият байламчылары тун ачыкылганды», - деп жазганда ол Парижде, 1984 жылдан 2002 жылкы деги

жаратылуу, жудулда, ай, кон, таш салуу, тошлени жоралуу, ырысла, бурла, тейриле, Малкырада бля Каранайда мажжоскоп, христиан дин, бичени ююсында этилгенге адетеде денгеча көп сеир затны айтыды. Аны бля жарым тауруху ала жашаган жерлеге, ала эттен ишлеге керге бир ызыл этер ючөн, көп жорешиге тоштенди аны.

Оюм

Дуनियाны торлендирген эки жыл

Росей Федерациясы Саутланган ючюери Донбасса эрни аскер операцияны бардыр баштаганын ачык кылды. Не этт торленгенге ол кезине ичнде кыралда, бизни тегерегибзде, деп сорурга болуусу кесе кесибизден. Бек алга айтыргым, президентиз аксериптерибизге салгы борнуу ала шаарылык тултура баргыларына тошонбе. Кыргызда идеология болуп, хал да торленгенге ич жанында делки, алгыча, Зеведа, Барок Совет эм башка жамат бириниу. Бизге не айтырдыкыла деген заттарга, оомогу да бир киши да кырамында. СВО-ну бардыры бу Росей жанычаксызлыктын саклар эм кыруулар ючөн, фашизмни жайытуун тохтатыр ючөн артка турмазлыктын ачык көргөздө, Украинаны тш кыралла сууг-саба бле не кылар көп жалканы туралы деп.

Эки жыл, былай алып кыралда, азды адамны ин дуниясын, жашууга кырамы торлендирген да, дегер болуусу. Алай биз барыбыз да көрөбүз шендо кыралда болган биринчилик. Была бөлүк сөзлө тойкордоно, халкы аспалма бля тошбөгөн жерге уздешти илени жазма, жамуат да башка болганды, адамларыбыз кыярлп башчыды бардыргам полтикаяга кырамыдан эсе, ол адуурумайдыла, ачык айтадыла.

ТИН ХАЗНАБАЗЫНЫ ЁМЮРЛӨК ЭТГЕН АЛИМ

Махти республиканы илму-излем гуманитар институтунда фольклор бөлүмдө ишлегенди. Ол былай эгерде эди: «Ючлени биринде, рецензия жаз деп, кыябаты бля махтар халкына юсеринден жазылык кытпаны планын кырому тутурадыла. Окуп, кулук чыктым - айхай, «Тау адетин» ююсондан анда бир сөз санган эл Ол ишине кылога алып жорешмей болмакты бичим болду.

Былайда дагында бир затны эсе алгырга керекди: ол оноуусу жылдада инстиутта жылыла бля жыйылган фотокча жоэк болурга жетишин эди. Биринчиден, алачы туген жерде тапса болмадан ол эл-элпеге жюрп жыйылган жазуулары плнкалары куруп, ууалы бара эдиле. Ол тин хазнабазы жанында жыр оюнуу да кыяда - келпе дунияларны алышкандыла. Ма ол болумда Махти аламы сакалырга бер ючюн, кырууну да бергенди. Аны тирчиликте бля боюн бш, кырачы-махтар халкы, багысы болмаган тин хазнага иле болуп турубаз: этретилик жылы жыр, жомакка, нармакта, кыябаты төрөбш, - бирин айт да, бирин кой.

Алай бля Махти халкы чыгармачылыгыбызду тун тинтмей турган жырларны дунияга берилге этрге оюлген, терен оюму, эрте-талам, илмен фолклор болууга бичим берди. Ол уллу байлык, юзюлгөн миңчакылаа, төгөлүп тургынганды, тас болурга болуугу да аныгала, Журтубай ул ишин, суалды да жашуун ала жоралганды.

Аны «Кырачыланы буюнгу ийаны-улары» деген кытабы 1991 жылда чыкканды. Тиражи эки миң болгандыгына, ол токуелени тапка-лардан терк окурга жоек болган эди, боюн да аны кызгени келетти. Анда Махти кырачы-махтар мифологияны аны дери ачыкылган магъан таскаларын, жашырынлыкчары ачады - жери бля адамыны

бля бирге халкыбыз кылаал бир этретилик болганын, ол ёмюрлени барырунда кылаал жашуу инстиутта кыраганын көргөздө.

Кырачы-махтар нарт эпосу Махтича тинтен болмаганды. 1994 жылда «Минге-Тау» журналы биринчи номеринде аны «История и духовная культура караево-балкарского народа» деген, көп кытапалдан магъаналы иши чыкканды. Ол замандан башлап, 2022 жылда 22 ноябрьда «История алышынын», Махти нарт эпосубун таскаларын ачыу бля, аны тыгизин жыйып, юзюлгөн бир бири бля байлау бля жорешгенди. Аны «Караево-балкарский героический эпос», «Нарта», «Нарт жырыла бля таурухла», «Аланский историко-героический эпос» (юч том), «Присхождение нарского эпоса» деген кытаптары чыккандыла.

Ол торлю титилени бардыра, Махти бир сейр тасканы ачканды. Ол айтанга кер, нарта бизи ата-бабаларыбыздыла. Аны ююсонд фольклорчу бля чертгенди: «Келпе сөөк да болуп эдиле алай айтырга, алай, анга тынчыра, халкымыз омур адет» - деп демениги тинтми иши жашууга келгени бля, кырачыайла бля малкыралыла, бир кесе башка болган болубуз дегрим келеди».

Жуу, болганыбыз башка. Тымарларыбыз жерде торон болганынан били, ата-бабаларымыз бля ёмюлөне, келлик конге шынганып, умтулу кырачана болганын.

Журтубай улун этен иштерине багыра бер, бирде КМР-ни халкы жазынуусу Төлпеланы Алим бля жазды: «Мен алай сунама, аны эюнде, тин терилгениме кылай эсе да бир бурнуугу таурх, чыккыра, тилек шыбырдан тургычана, ол адуула да, терен да андан тынгылгачана. Заман гузабасы Махтин кыргынача кирмейди, анга сөз кыроткандан эсе, иш этген асыдуу... Халкы теси келпе илени жашуу жолго таскелдире, адамла арысанда жашай билгире койретиде, кесилкин, азатлыкчы, кертилик юлгюлерин жарашдырында алай унерге жетишгенди - аны жылда шендопоно туурлау бля ёмюрлени архактарына жакды. - Еден адет» - деп демениги тинтми иши жашууга келгени бля, кырачыайла бля малкыралыла, бир кесе башка болган болубуз дегрим келеди».

Дуниада болганын динлени кыясында да Махтин улуну бичими болганын сөзүмдө бля тинтмей турганым били, ата-бабаларымыз бля ёмюлөне, келлик конге шынганып, умтулу кырачана болганын.

Дуниада болганын динлени кыясында да Махтин улуну бичими болганын сөзүмдө бля тинтмей турганым били, ата-бабаларымыз бля ёмюлөне, келлик конге шынганып, умтулу кырачана болганын.

Журтубайлы Махти кырачы-махтар халкы чыгармачылыктын белгилу болмай тургынганды, аз халкына ол кылай керг болганын терен аныгаланган закый жашаганды бири эди. Анга кулукту этуноу ол кесини илени жашуу кылаанын сеирлеринде бичик салгы болууга эки Хакь дуниясында да бет жарыккы болуугу баямды.

МУСКАЛАНЫ САКИНАТ.

Маданият
АНА ТИЛИМ – ЖАНЫМ-ТИНИМ

Ана тилин халкыла аралы конюнде барган гичке, уллу байрамгада да сабий кытапканалда ишленген не заманда да тири кытышканды. Бизни республикада жашаган халкыны тарыхчылар, миллет тилтерибизге кытапкан эришүүлөгө бу конюнде республиканын соклары, сабий садлары окусун кызылмал кыламында.

Республиканы Б.Пачев аты сабий библиотекте Ана тилин халкыла аралы конюнде эришүү тобушугу баргыны он жылдан атаганды. Алай бол бу байрам төрөлүк болуп калгыды. Бу конюнде да оанда «Ана тилим, ёмюнуо шакирти омуо республиканын соклары».

Аны кырачы-махтар халкы чыгармачылыкка жолу.

Аны кырачы-махтар халкы чыгармачылыкка жолу. Махти бөлүк эгерде эди: «Бам, 12-13 жылкы заманым болуп эди. Адам, Абдулпаланы Махматуны кызы Халимат, бир да аламат бою эчтүү эди. Ингир сайын Кичибалыкка атам тебегине жыйчылуу эдиле тенге, жууктук, кесибини тукундундун Мухаммат, Глаз Боташпаны Мухаммат, Башпаланы Шамшодин, башкала да. Шамшодини атасы Башпаланы Амир көп зат биле эди. Шамжураланы Саид андан бир кызуу зат жазып алганды. Ма ала жыйшып, мен да ол аламат кыртпаны чачкы-көлчөпү болуп, жырына, таурухорлана тынгылганды... Ол заманда, кыртпаны ушактарына тынгылды: «Тау адетте көр», «Еден адетте көр», «Тау адетте көр». «Тау адетте болуу», «Тау адетте болуу», «Тау адетте болуу» - деп айтканын эске эчтүү турганам. Ол жылда мен, көк этенним да билмей, алкөп жерге жюргөн айттууланы бир дөфтөргө жаса табирейим - бек биринчи, чам кыртпаны сөзүм, адетте жерде... Ма ала башланганды аны халкы чыгармачылыкка жолу.

барчулбуз барыбыз да- Эришүүдө сабийлени барысында да бирча онлга берилгенди. Жыл сануурга керге, ала ох кануурга бөлгөнүндөиле: 6-8 жылкыла, 9-11 жылкыла, 12-16 жылкыла. Ана орус, малкы, кыябаты, юзюлгөн милде назму, проза ююлгө да айтыланды. Аланы араларында кеслери назму курууга аныла, малкылар поэтиени кыябаты тилде айт-

бар эдиле: Аушгерден Башпаланы Саида, Алия бля Сулейман - бир ююрдөн ох сабий, 29-чү номерли гимназиядан Жаникяны Ясмина, Тукяланы Таира, Байказыланы Мансур. Сабийлени бу эришүре жетишилери нарды Сабий эки жаш төлү кытпаны битурөсөй ыйгыгыны байрамдыла белгилердикеле.

Анда сөз жориге берилгенди. Мускаланы Сакинат, ханла да болгандыла.

Сабийлени ол не бу назмуу, ол хар бир халкын аныла кылай окугыналарына, адамла аларында кеслери кылай жюргютелерине, кийилерине да багыра бичегиле уа Али Шегерюсу атлы кыябаты тасы аркы тыр КМР-ни сыйлы артисти Ахмед Хамурозов, назмуучу Залина Лужюева бля Радида Нагоева, назмуучу, жазучу, журналист, КМР-ни мэдэнигатыны сыйлы кулулгучусу Мускаланы Сакинат, «Нор» журналы редактору Сабанчыланы Арна, назмуучу Тазаланы Аминат болгандыла.

Малкыр тилде окуугага аз адам кытышканы бизни жарыстханын айттыр кереги болуп эдиле. Алай ала халкына да болгандыла. Сабийлени ол не бу назмуу, ол хар бир халкын аныла кылай окугыналарына, адамла аларында кеслери кылай жюргютелерине, кийилерине да багыра бичегиле уа Али Шегерюсу атлы кыябаты тасы аркы тыр КМР-ни сыйлы артисти Ахмед Хамурозов, назмуучу Залина Лужюева бля Радида Нагоева, назмуучу, жазучу, журналист, КМР-ни мэдэнигатыны сыйлы кулулгучусу Мускаланы Сакинат, «Нор» журналы редактору Сабанчыланы Арна, назмуучу Тазаланы Аминат болгандыла. Малкыр тилде окуугага аз адам кытышканы бизни жарыстханын айттыр кереги болуп эдиле. Алай ала халкына да болгандыла.

кырачылгада да сулукту жетишилме тежегенди. Ахмед Хамурозов кыябаты, орус тилде да сабийлери баштап окууганды. Ол библиотеканы ишчилери бля устананы сабийлени бля байламчылары былай кыаты болганына, былай бири абы сабий ала тилден дегер назму айталарына кыууанганын билдиргенди. «Гитченду улуну болады адам, дейдиле бизде. Хар не да андан башланганды адыл, ала тыни улуну адеп-кылыгындан, адеттересинден. Сиз ол затпаны сыйлы көргөсиз, бир заманда да абынырык тойлоосуз. Ана тилин ишине соююсоз, ана тилде сөлөшүгүз!» - деп эсгергенди ол.

Сабанчыланы Арна: «Ана тилин билдирүүдө келле ол ишни кырууда шоклда устангыз атыш кыюнда. Ол тоз тойкордо, аны бля ата-анала, башка таматала да кыаты жорешиге керекдиле, - деп белгилегенди. - Ана тилин гитчеликден билген ишине. Башка не зат учуртуса да, келт тш кыярал тилде билсен да, ол сабийлей эсинге тоушген санга сау жашуу ууну кулулгуч этерикди», - дегенди ол.

Тазаланы Аминат, сабийлени ана тилин ююсонд сорулуп да берил, аланы юлгюлеринде хар миллетти да тилини энчилиги болганын чертгенди эмда жетишгылгага кеси ала тынгили болууга кырай кырагынын назмуусу окууганды.

Залина Лужюева, аны орусун болганыгыга, ана тилин билгире иттингенин, бютун да аны таскаларын койо адыла айтканын айтканды. Ага журтун, ана тилин ююсонд жазыгван назмулары бля кыуандыргандынды. Радида Нагоева сабийлени, таматаланы бу бля байрам ала алууга кырай кырагынын назмуусу окууганды. Радида Нагоева сабийлени, таматаланы бу бля байрам ала алууга кырай кырагынын назмуусу окууганды. Маганьсан чертип, кесини кырай назмуусу окууганды.

КЕРТИЛАНЫ САКИНАТ.

Мускаланы Сакинат.

Эсигизде эсе, эчки аскер операция башлангандан сора, жети айдан мобилизация бардырыгыра бюруктүк чыккынганды. Ол кезимде военкоматка барырга кыорк-тып келетменде да болгандыла. Шендо болум ахырда торленгенди. Аскерде кулулгуч этрге оюнгеничлени сана өседен - өсө бардыла. Тышкы келгенини илти кесеге да артка кыиткандыла. Жылдагы жаны жыны алындан бер, РФ-ни Кюруулау министриси Сергей Шойгуу айтканына керге, 50 миң адам келишим бля кулулгуч этрге чыккырылгандыла. Адамла, уллу иш жакь алгандан сора да, Ата журту кулулгучыга кереклини кесери аныгалап башлауулардыла. Аскер борларын СВО-да тынгылтуу уруу, бизини республикандан окушурдуку, аны башчыларыны айтанарына тынгылап, анда ююргөн эриши адептени, кылыкканы алып тургынганды. Ол уруу эсе, билимбир-архагытка жашар ючөн, юрешин, ол санда идеология келтирилетти корошкенин, били дунияга айтылган кулуурабы бля илмуубу чыкканы да унутуп.

Бу эки жылы ичинде уа хар зат да куура болганды, аланы биз таллау кири илетгери болганларын аныгаланганды. Тоз бурнуубуз тобюнде ючөн артка турмазлыктын ачык көргөздө, Украинда жашаган бардыры ючөн Украинаны халкын юрейт тургындыла. Ол жумуш бир неда эки жылга этилмегенди. Шендо эчки болган билдирүүдө Россия кыякучу корошкени окуна келди. Бир юпогу: бу конюнде «Зеведа» федерал

каналда СВО-ну ветераны сакалы Тобен Четевде өген Агапаланы Илиясын эм аны бля бирге кулук этген жашпаны көргөздөггенди. Ол бериде Илияны атасы Мусабый, аны Кюрууну таматасы генерал Фатти Алаудинов эм башкала да сөлөшгөн эдиле. Алай Мусабийи бля Илияны айтанарыны эки белгилерчана. Атасы, жаны да эр киши, Ата журтка кулулгуч этрге чыккырынганды эсе, ол ишине ардасары толтурурга эм жашуу

төлөно патриот жаны бля юреймеге көргөн билгире келди. Кылай жынулун көрюне эдиле экиме да ара канал жазырганы бериде. Шендо Биз Саутланган конюртик бля. Илияс эм анча жигит жашлары бля ёмюлөне бериле болуусу. Эчки аскер операцияда аскер борларын толтургангага жамуулары болушукту элүү халкы ботон биржиргенди. Алагы кон сайын керг бола турган затпаны автокюнала бля ашыруу эм ююсериле, кырагына эм биз адамланы жанында сабагы бардыры этрге айланганды. Кыясы хасы, халкы, хорламны жуукулдуларгыга кереклини аныгалап, биркиргенди.

Эсигизде эсе, демениги кыярачылгага чыккынганды. Заттаде кууге хар не бля болушурдуку, аны башчыларыны айтанарына тынгылап, анда ююргөн эриши адептени, кылыкканы алып тургынганды. Ол уруу эсе, билимбир-архагытка жашар ючөн, юрешин, ол санда идеология келтирилетти корошкенин, били дунияга айтылган кулуурабы бля илмуубу чыкканы да унутуп.

Бу эки жылы ичинде уа хар зат да куура болганды, аланы биз таллау кири илетгери болганларын аныгаланганды. Тоз бурнуубуз тобюнде ючөн артка турмазлыктын ачык көргөздө, Украинда жашаган бардыры ючөн Украинаны халкын юрейт тургындыла. Ол жумуш бир неда эки жылга этилмегенди. Шендо эчки болган билдирүүдө Россия кыякучу корошкени окуна келди. Бир юпогу: бу конюнде «Зеведа» федерал

КЮНАКЧЫЛАНЫ Хасан, баш редактор.

Иттинулук

Иттинулук.

Кыайсы организмизгагы барсык да тауу адамны илзюубокс. Билим берген учрежденигила уа малкыр тиден бля адабияттан дегерле кылай барганырына эсе буруунуучу. Кыябаты-Малкыр сатыу-алуу-технология койо адыла турмушууга туталны. Зайнафу Малкыр адабиятын дегери бардыра тургынлай тобюдик.

КЕРТИЛАНЫ САКИНАТ.

Зайнафу.

Зайнафу 2011 жылда КМРМКУ-нун сөрвис бля туризм факултетин бошоганын бля колледжге ишлейди, кюнак ою иш жаны бля дегерле берип тургындан. Малкыр тиден бля адабияттан устак керек болганды, ол жаны бля билим алап, ёз тилде да дегерле берди. Мында малкыр жазууларгыны кытаплары болмаганыны ючөн адабияттан дегер берген кыяндай. Ол жаны бля болушурга сөз берди. Ингушстандан кызыкканыч «Эль-Борсукиди» телешенинанысы бля радиосунуу приложюкунан тиздеме югюрдю.

МАМАЙЛАНЫ АЛИМ.

